

Apjir/ e-ISSN: 2602-2893

Cilt: 10, Sayı: 2, 2026, ss. 498-522/ Volume: 10, Issue: 2, 2026, pp. 498-522

Journal homepage: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/apjir>

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA KARŞI TUTUMLARI VE BAŞLAMA MOTİVASYONLARINDA AİLE FAKTÖRÜ

Muhammed Naim MİROĞLU

Dr., Karabük Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Anabilim Dalı, Karabük
Dr., Karabuk University, Faculty of Theology, Department of Psychology of Religion, Karabuk/Türkiye
naimi521@hotmail.com; naimnaimi@karabuk.edu.tr
orcid.org/0000-0001-7528-5694
ror.org/04wy7gp54

Ömer Faruk HABERGETİREN

Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Hukuku Anabilim Dalı, Karabük
Prof., Karabuk University, Faculty of Theology, Department of Islamic Law, Karabuk/Türkiye
ofhabergetiren@karabuk.edu.tr
orcid.org/0000-0001-9304-6726
ror.org/04wy7gp54

Öz

Sigara, yasal olarak izin verilmiş ve ölüme götürme tehlikesi bulunan maddelerin başında gelmektedir. Sigarada bulunan zararlı maddeler, bireyin vücudunu ve hayat fonksiyonlarını olumsuz etkilemektedir. Bugün dünyada tütün ürünlerinden kaynaklı yıllık 8 milyondan fazla kişinin öldüğü belirtilmektedir. Bu alışkanlığa arkadaş-çevre etkisi, aile, çeşitli zorluk ve sıkıntılar gibi çeşitli sebeplerle başlamaktadır; Çalışmada, sigaraya başlamada anne-baba ve kardeş etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bununla birlikte “ilahiyat fakültesi” örneklemini özelinde sigara içme prevalansı, cinsiyet, yaş ve ailenin sosyoekonomik durumu arasındaki ilişki ile sigaraya karşı genel düşüncelerin ortaya konulması çalışmanın hedefleri arasındadır. Nicel desenlerden ilişkisel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler, anket tekniği kullanılarak toplanmış ve basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle ankete katılan 285 kişi, çalışmanın örnekleme grubunu oluşturmuştur. Çalışmaya %66,3 kadın ve %33,7 erkek katılmıştır. Katılımcıların %23,2’si sigara içtiğini belirtmiştir. Kadınlarda sigara içme oranı %13,2 ve erkeklerde %42,7 oranında bulunmuştur. Sigara içme sürelerinde 1 yıldır sigara içenler %8,1 ile öne çıkmıştır. Katılımcıların %80’i sigarayı çok zararlı ve %17,5’i de zararlı bulduğunu belirtmiştir. Örnekleme grubunun %15,5’i arkadaş, çevre ve arkadaş grubuna aidiyet, %4,2’si çeşitli zorluk ve sıkıntılar, %1,8’i etrafa hava atmak ve dikkat çekmek, %1,1’i anne-baba ve %0,7’si kardeş etkisiyle sigaraya başladığını belirtmiştir. Erkekler, kadınlara göre daha fazla sigara içmektedir. Sigaranın zararlı olduğuna dair genel farkındalık düzeyi yüksektir. Kadınlar, erkeklere göre sigaraya karşı daha negatif bakış açısına sahiptir. Erkekler, arkadaş, çevre gibi sosyal nedenlerle kadınlar ise yaşanan zorluklar gibi bireysel nedenlerle sigaraya başladıklarını belirtmiştir. Sadece erkekler anne-baba etkisiyle sigaraya başladıklarını belirtmiştir. Ailenin sosyoekonomik durumu orta ve üstü olanlarda arkadaş-çevre öne çıkan sigaraya başlama nedeni olarak dikkat çekmiştir.

İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA KARŞI TUTUMLARI VE BAŞLAMA MOTİVASYONLARINDA AİLE FAKTÖRÜ

Anahtar Kelimeler: *Din Psikolojisi, Sigara, Sigaraya Başlama Nedeni, Aile, Anne-Baba, Kardeş, Arkadaş.*

SMOKING ATTITUDES AND INITIATION MOTIVATIONS AMONG THEOLOGY FACULTY STUDENTS: THE IMPACT OF FAMILY FACTORS

Abstract

Cigarettes are among the top legally permitted substances that pose a risk of death. The harmful substances in cigarettes negatively affect the individual's body and vital functions. It is reported that the annual number of deaths worldwide caused by tobacco products exceeds 8 million. People take up this habit for various reasons, including peer and social influence, family, and various difficulties and hardships. The study aims to identify the influence of parents and siblings on the initiation of smoking. Additionally, the study's objectives include determining smoking rates, the prevalence of smoking, and general attitudes toward smoking among the sample from the "faculty of theology", taking into account gender, age, and the family's socioeconomic status. A correlational research method was employed within the quantitative design. Data were collected via a survey, and the sample comprised 285 participants selected via simple random sampling. The study included 66.3% women and 33.7% men. 23.2% of the participants reported that they smoked. The smoking rate was 13.2% among women and 42.7% among men. The largest group by duration were those who had smoked for one year (8.1%). 80% of participants stated that they considered smoking to be very harmful, and 17.5% considered it harmful. 15.5% of the sample group cited peer influence and a sense of belonging to a peer group; 4.2% cited various difficulties and hardships; 1.8% cited showing off and seeking attention; 1.1% cited parental influence; and 0.7% cited sibling influence as reasons for starting to smoke. Smoking was more prevalent among men than women. The general level of awareness regarding the harmful effects of smoking was high. Women had a more negative attitude toward smoking compared to men. Men cited social reasons, such as peer influence, while women cited personal reasons, such as life difficulties, as the reasons they started smoking. Only men reported starting to smoke due to parental influence. Among those from families with middle-to-upper socioeconomic status, peer influence emerged as a prominent reason for starting to smoke.

Keywords: *Psychology of Religion, Cigarette, Reason for Starting to Smoke, Family, Parents, Sibling, Friend.*

Atıf / Cite as: Miroğlu, Muhammed Naim – Habergetiren, Ömer Faruk, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Sigaraya Karşı Tutumları ve Başlama Motivasyonlarında Aile Faktörü", *Apjir*, 10/2, (Ağustos 2026), 498-522.

Giriş

Yasal olarak izin verilen ve bireyi öldürücü bir bağımlılığa sürükleyen sigaranın zararlarıyla ilgili başta tıp olmak üzere birçok alanda araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların sonuçları, ilerleyen bölümlerde ana hatlarıyla ele alınacaktır. Sigara bağımlılığıyla ilgili bir başka önemli konu ise sigaraya başlamada etkili olan faktörlerdir. Yapılan çalışmalara göre bu kötü alışkanlığa çeşitli sebeplerle maruz kalınmıştır; arkadaş çevre etkisi, aile etkisi (ailede sigara içen biri/birilerinin varlığı) ve ailevi sebepler (aile içi sorunlar ve huzursuzluklar), çeşitli zorluk ve sıkıntılar. Öyle ki, ebeveyni veya ev içinde sigara içen birilerinin olduğu bir ortamda büyüyen çocukların fiziksel sağlığı, sigara dumanına maruz kalmayıp büyüyen çocuklara göre daha fazla tehlike altındadır.¹ Çünkü bireyin ailede edinilen bilgi ve deneyimleri ile alışkanlıkları, onun hayatının seyrini ve gelişimini etkileyen faktörlerin başında gelmektedir.

¹ Seda Topçu vd., "Sigaranın Çocuğa Etkileri Konusunda Ailelerin Farkındalıkları, Tutum ve Davranışları", *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care* 12/1 (19 Mart 2018), 35-42.

Çalışmamızda sigaraya başlama nedenleri üzerinde durulmuştur. Sigaraya başlamada anne-baba-kardeş etkisini Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi örneklemini özelinde ortaya koymak çalışmamızın ana konusunu oluşturmaktadır. Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde sigara içme oranları, cinsiyet, yaş ve ailenin sosyoekonomik durumu ve sigara içme durumu ile sigaraya karşı genel görüşlerinin ortaya konulması çalışmanın tali konuları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, sigaraya başlamada anne-baba ve kardeş etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bununla birlikte İlahiyat Fakültesi örneklemini özelinde sigara içme prevalansı, cinsiyet, yaş ve ailenin sosyoekonomik durumu ile sigaraya karşı genel düşüncelerinin ortaya konulması da çalışmanın hedefleri arasındadır.

Çalışmanın hipotezleri:

H1: İlahiyat öğrencilerinde aile içinde sigara içen bir rol modelin bulunması, sigaraya başlama riskini anlamlı düzeyde artırmaktadır.

H2: İlahiyat öğrencileri örneklemini özelinde erkek öğrencilerin sigara içme oranları kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksektir.

H3: İlahiyat öğrencilerinde sigara kullanımına yönelik tutum ve algılar cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

1. Kavramsal Çerçeve

Tütün ürünlerinden biri olan sigara ile ilgili genel tablo iç açıcı görünmemekte, alınmaya çalışılan bütün önleyici tedbirlere rağmen gittikçe artış gösteren bir sağlık sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde sigaranın tarihi, önlenmesine yönelik atılan adımlar, sigaranın sağlığa ve dolayısıyla sosyal hayata verdiği zararlar ve dinî hükümleri hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

1.1. Tütün-Sigara ve Önlenmesine Yönelik Atılan Önemli Adımlar

Sigara, dünyanın birçok ülkesinde sosyal, ekonomik, sağlık vb. açılardan sorun teşkil eden ürünlerin başında gelmektedir. Sağlık açısından saymakla bitmeyen zararları olduğu bilimsel çalışmalarla ortaya konulmuştur.² Bu sebeple dünyada ve Türkiye’de sigara içilmesinin önlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.³

² Haşim Boyacı vd., “Kocaeli Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi”, *Solunum Hastalıkları Dergisi* 14/3 (2003), 169-175; Hayrettin Karadeniz - Gökhan Karadirek, “Üniversite Öğrencilerinin Sigaraya Yönelik Dini Yasak Algılarının ve Genel Görüşlerinin İncelenmesi: Giresun Üniversitesi Örneği”, *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi* 33/33 (2021), 155-177; Alparslan Özyazıcı, *Alkollü İçkiler Sigara ve Madde Bağımlılığı* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2023).

³ Resmi Gazete, Tütün Ürünlerinin Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun (Tütün Ürünlerinin Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun), 4207 (07 Kasım 1996), Kanun No. 22829; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2024-2028 Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı, Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2024) (T.C. Sağlık Bakanlığı); WHO, *WHO Report on the Global Tobacco Epidemic, 2025: Warning about the Dangers of Tobacco* (Geneva: World Health Organization, 2025) (978-92-4-011206-3).

İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA KARŞI TUTUMLARI VE BAŞLAMA MOTİVASYONLARINDA AİLE FAKTÖRÜ

Tütün ve tütün mamulü olan sigara, tarihî süreçte ilk olarak Amerika kıtasındaki yerliler arasında görülmüştür. Amerika yerlileri arasında önceleri dinî ayinlerde kullanılan bir ürün iken zamanla hastalara şifa ve günümüze gelindiğinde keyif verici bir ürün olarak kullanılagelmiştir.⁴ Amerika'nın keşfinden sonra Avrupa ve diğer ülkelere yayılmıştır. 1601'de Osmanlı sarayının başhekimi İbrahim Efendi, sigaranın hem sağlığa zararlı hem de dine aykırı olduğunu belirterek kısıtlanması için uğraş vermiştir. Buna rağmen tütün ürününün Anadolu'daki yayılması önlenememiştir.⁵ IV. Murad döneminde tütün ürünlerinin kullanımına yönelik çeşitli önlemler alınmıştır. Fakat 1646'da Şeyhülislamlık makamına getirilen Bahâî Mehmet Efendi, tütün kullanım yasağının kaldırılmasını sağlamıştır. Çünkü kendisi de önceki dönemde tütün kullandığı gerekçesiyle sürgüne gönderilen alimler arasında yer almaktadır.⁶ Şeyhülislam Bahâî Mehmet Efendi, sigaranın İslam'a göre haram olmadığı ve mubah olduğuna yönelik fetva vermiştir. Bu da tütün ürünlerinin Anadolu'da yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır.⁷

Tütün ürünlerinin sigara haline getirilmesi 19. yüzyıla denk gelmektedir. Önceleri tütün ürünü gazete kâğıdı gibi kâğıtlara sarılarak kullanılmaya ve ardından sigara kağıtları Avrupa (1860'lı yıllar) ve İstanbul'da (1887) üretilmeye başlamıştır. Böylelikle ithal ve yerli sigara kağıtlarına ulaşım kolaylaştıkça sigara kullanım prevalansında da artışlar yaşanmıştır.⁸ Bu mühlik artışın önlenmesi için dönem dönem bazı yasaklar uygulamaya konulmuştur; 1862-1983 yılları arasında sigara ithali yasaklanmıştır.⁹ Yasaklanma nedenleri arasında dinî, ekonomik, sosyal ve yangınlara yol açması gibi sebepler etkili olmuştur. Sağlığa zararlarına dair ilk yayın ise 1602 yılında Kraliçe Elizabeth'in doktoru tarafından kaleme alınan "*Work for Chimney-Sweepers or Warning for Tobacconists*" adlı bir kitapçık olmuştur.¹⁰

Türkiye'de 1983 yılında sigara ithaline izin verilmiştir. Takip eden yıllarda (1983-1999) sigara kullanımında %80'lere varan bir artış yaşanmıştır. TBMM'de sağlığı tehdit eden bu ürünün kontrolüne yönelik 1991 yılında yasal adımlar atılmıştır. Buna paralel olarak bilim insanları gerek bireysel çalışmalarıyla gerekse sempozyum gibi çeşitli etkinliklerle sigaranın zararlarını anlatmaya çalışmışlar ve önlenmesine yönelik tedbir alınması önerisinde bulunmuşlardır. 1996 yılına gelindiğinde ise "Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun" (4207 sayılı) TBMM'de kabul edilip yürürlüğe girmiştir. 2003'te Dünya Sağlık Örgütü genel kurulunda Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi kabul

⁴ Karadeniz - Karadirek, "Üniversite Öğrencilerinin Sigara Yönelik Dini Yasak Algılarının ve Genel Görüşlerinin İncelenmesi: Giresun Üniversitesi Örneği".

⁵ İsmail Karagöz, *Ayet ve Hadislerin Işığında Sigara, Alkol, Uyuşturucu Zararları ve Dinî Hükmü* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2019).

⁶ Dilek Aslan vd., *Tütün Bağımlılığı ile Mücadele El Kitabı (Hekimler İçin) 2010* (Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı, 2010).

⁷ Karagöz, *Ayet ve Hadislerin Işığında Sigara, Alkol, Uyuşturucu Zararları ve Dinî Hükmü*.

⁸ Karadeniz - Karadirek, "Üniversite Öğrencilerinin Sigara Yönelik Dini Yasak Algılarının ve Genel Görüşlerinin İncelenmesi: Giresun Üniversitesi Örneği".

⁹ Aslan vd., *Tütün Bağımlılığı ile Mücadele El Kitabı (Hekimler İçin) 2010*.

¹⁰ Aygül Güzel, "Tütün Bitkisi ve Farmakolojik Özellikleri; Gerçekten Şeytan Otu Mu?", *Güncel Göğüs Hastalıkları Serisi* 4/1 (2016), 22-26.

edilmiştir. Türkiye, 2004 yılında bu sözleşmeyi imzalayarak taraf olmuştur. 03.01.2008 tarihinde 4207 sayılı “Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun”un kapsamı genişletilmiştir. Alınan bu önlemler, günümüze kadar uzanan süreç içerisinde meyvesini vermeye başlamıştır.¹¹

1.2. Sigara ve Sağlık: Gerçekler ve Riskler

Sigara, günümüzün en önemli toplumsal problemlerinden birisidir. Sigara dumanında bulunan binlerce zararlı madde, vücudun her yanını ve hayat fonksiyonlarını olumsuz etkileyen en önemli tehlikelerdendir.¹² Ana maddesi tütün olan sigara, yasal olarak izin verilen, kullanıldığında zararlı, hatta ölüme götüren bir üründür. Kullanıcılarının neredeyse yarısının erken ölümüne sebep olacak kadar tehlikelidir.¹³ İçinde barındırdığı tehlikeli maddeler dolayısıyla dünyada ciddi derecede halk sağlığını tehdit eden bir problem olarak görülmektedir.¹⁴ Bağımlılık yapan bu tehlikeli ürün, önlenmesi olası ölüm nedenlerinin başında gelmektedir.¹⁵

Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) 2008 raporuna göre sigara, dünya genelinde her saniyede bir kişiyi öldürmektedir. Yine aynı raporda 2008 yılında 5 milyondan fazla kişinin ölümüne sebep olduğu belirtilmiş ve önlem alınmazsa 2030 yılına gelindiğinde bu rakamın 8 milyonu aşacağı tahmin edilmiştir.¹⁶ T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü 2024 raporuna göre 2024 yılında DSÖ’nün öngördüğü rakamlara ulaşılmış ve sigaranın, yılda 8 milyonu aşkın insanın ölümüne sebep olduğu belirtilmiştir.¹⁷ Şengezer ve Aslan’ın aktardığına göre dünyada sigara kaynaklı ölümlerin oranı her sene 7 milyon ve Türkiye’de ise her sene 110 bin kişidir. Özellikle akciğer kanserinden ölenlerin %90’ı sigara bağımlılığı nedeniyle hayatını kaybetmektedir.¹⁸ T.C. Sağlık Bakanlığı’nın verilerine göre 1960-2004 yılları arasında akciğer kanserinden kaynaklı ölümlerin oranı 45 kat artış göstermiştir. Bu veriler göstermektedir ki sigara, son derece tehlikeli ve ölümcül ürünlerin başında gelmektedir.¹⁹

DSÖ 2008 raporuna göre en çok sigara içilen ülkeler Çin, Hindistan, Endonezya, Rusya Federasyonu, ABD, Japonya, Brezilya, Bangladeş, Almanya ve Türkiye şeklinde

¹¹ Aslan vd., *Tütün Bağımlılığı ile Mücadele El Kitabı (Hekimler İçin)* 2010.

¹² Özyazıcı, *Alkollü İçkiler Sigara ve Madde Bağımlılığı*, 135.

¹³ DSÖ, *DSÖ Küresel Tütün Salgını Raporu, 2008; MPOWER Paketi* (Cenevre: Dünya Sağlık Örgütü, 2008), 8, 10.

¹⁴ Kamile Marakoğlu, “Olgu Sunumu: Adolesanda Sigara Bıraktırma”, *Pediatric Practice and Research* 7/Ek (2019), 5-13.

¹⁵ Tijen Şengezer - Caner Aslan, “Sigara Bağımlılığının Farmakolojik Tedavisi”, *Current Addiction Research* 5/2 (2021), 35-42; Ali İhtişâmî, “Sigâr Dervâze-i Vurûd be İ’tiyâd”, *Faşlname-yi Selâmet-i İctimâ’i ve İ’tiyâd* 2/5 (1394), 87-102.

¹⁶ *DSÖ Küresel Tütün Salgını Raporu, 2008; MPOWER Paketi*.

¹⁷ *2024-2028 Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı*.

¹⁸ “Sigara Bağımlılığının Farmakolojik Tedavisi”.

¹⁹ *Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye Raporu* (Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı, 2010).

İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA KARŞI TUTUMLARI VE BAŞLAMA MOTİVASYONLARINDA AİLE FAKTÖRÜ

sıralanmıştır.²⁰ Güzel'in aktardığına göre tütün üretiminde Çin, Hindistan, Brezilya, ABD, Türkiye ilk sıralarda yer almıştır.²¹

1.3. Sigaranın Dinî Hükümleri

Sigara, Hz. Peygamber (sav) ve ilk müçtehitler döneminde mevcut olmadığından bu konuya doğrudan işaret eden bir nas veya içtihatla varılan hüküm bulunmamaktadır. Tütünün İslam dünyasına XVI. yüzyılın sonlarında girmesiyle birlikte fakihler arasında sigaranın hükmü tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmalar, sigaranın insan sağlığına, topluma ve ekonomik hayata etkisi hakkındaki genel bilgiler üzerine bina edilmiştir. Dönemin sınırlı imkânları sebebiyle farklı tecrübeler ve değerlendirmeler ortaya çıkmış, mubah, mekruh, harama yakın mekruh ve haram arasında duruma göre değişen hükümler verilmiştir.

Tasavvufî kişiliği yanında fakih kimliğiyle de öne çıkan Abdülganî en-Nablûsî (ö. 1143/1731) sigara konusunda müstakil bir risale kaleme almıştır. Müellif bu risalede sigarayı, kesin olarak yasaklayıcı bir nas ve neden bulunmadığı için aslen mubah olarak değerlendirmekle birlikte, tütün kullanımı kendisine zarar veren kimseler için haramlık hükmünün verilebileceğini söylemektedir. Osmanlı dönemi fakihlerinden Ebû Saîd el-Hâdimî (ö. 1176/1762) de *et-Tarîkatü'l-Muhammediyye* üzerine kaleme aldığı *el-Berîkatü'l-Maḥmûdiyye* isimli şerhinde dönemine kadar sigara hakkında yazılan hatta birbirine zıt sayılabilecek farklı görüşleri gerekçeleri ile sıralamaktadır. Sonuç olarak “Bir konuda helal ve haram olma nitelikleri birleşince ihtiyata uygun olan yani haramlık ciheti tercih edilir” temel kuralına işaret ederek, “hakkaniyet ve adalete en uygun olan görüş, sigara kullanımının yasak kapsamında olmasıdır” demektedir.²² Hanefî fakihlerin önde gelen isimlerinden İbn Âbidîn (ö. 1252/1836) ise *Reddû'l-muḥtâr* isimli eserinde sigaranın hükmüne dair kapsamlı bir değerlendirme yaparak, içmenin orucu bozduğunu, mescitte içilmesinin mekruh olduğunu, zararlı ve haram maddelerle karıştığında ise haram sayılacağını ifade etmektedir.²³

Son dönemlerde tıp alanında görülen gelişmeler ve yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen bulgular, sigaranın insan sağlığına neden olduğu zararları net olarak ortaya koymaktadır. Pasif içicilerin gördüğü zarar, rahatsız edici koku ve ortamda oluşturduğu kirlilik nedeniyle birçok yönetim kapalı alanlarda sigara içme yasağı koymaya başlamıştır. Bununla birlikte özellikle dar gelirli kesimde harcamaları artırması, toplumda çeşitli sağlık problemlerinin ortaya çıkması ve dolaylı olarak sağlık sistemi üzerine getirdiği yük de göz önüne alındığında devletleri kullanımı azaltma ve kısıtlama yönünde ciddi tedbirler almaya sevk etmiştir.

²⁰ DSÖ Küresel Tütün Salgını Raporu, 2008; MPOWER Paketi.

²¹ “Tütün Bitkisi ve Farmakolojik Özellikleri; Gerçekten Şeytan Otu Mu?”

²² Ebû Saîd el-Hâdimî, *Berîkatü'l-Maḥmûdiyye fî şerḥi Tarîkatü'l-Muhammediyye fî sîret-i Aḥmediyye* (İstanbul, 1326), 4/459-461.

²³ Muhammed Emîn b. Ömer İbn Abidîn, *Reddû'l-muḥtâr 'ale'd-Dürri'l-muḥtâr* (Beyrut: Dâru'l-fikr, 1966), 6/459-461.

Bütün bu yeni gelişmeler, Müslüman ilim adamlarının görüşlerinde değişiklik yapmalarına ve konuyu “*Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın*” (Bakara 2: 195) ayetinde işaret edilen husustan hareketle; sağlık açısından zararlı, habis ve israf oluşu, kul hakkının ihlaline neden olması, kokusuyla çevreye zarar vermesi ve abesle meşgul olma gerekçeleriyle sigaranın hükmünün “harama yakın mekruh” veya “haram” olarak değerlendirmelerine neden olmuştur. Ayrıca dinen korunması zorunlu maslahatlara (din, can, nesil, mal ve akıl) zarar vermesi açısından konuya yaklaşan ilim adamları da aynı sonuca ulaşmaktadır.

Hadis sahasında zamanın en önde gelen âlimlerinden biri olan Muhammed b. Cafer el-Kettânî (1857-1927), sigarayı haram kabul edenlerin delillerini sistemli biçimde ortaya koymuştur. Günümüz Arap dünyasında Dünya Müslüman Alimler Birliği Başkanı Yusuf Karadâvî, Ahmed Muhammed Assâf, Seyyid Sâbık, Muhammed Kemal Zeyneddin, Suudi Arabistan eski müftüsü Şeyh Abdülaziz b. Bâz, Şeyh Abdurrahman es-Sa’dî, Şeyh Muhammed b. Salih b. Useymîn, Mustafa Muharrem, Abdullah b. Abdurrahman b. Cibrin, Ahmed b. Muhammed b. Atîk gibi âlimler sigara kullanımını kesin haram olarak görmüştür. Ülkemizde Hayrettin Karaman, Nihat Dalgın, Faruk Beşer, Süleyman Uludağ gibi isimler de aynı görüşü paylaşmaktadır.²⁴

Sigara konusunda Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu’nun yapmış olduğu değerlendirme ise şu şekildedir:

Son yıllarda yapılan birçok araştırma sigaranın insan sağlığı üzerinde pek çok zararlı etkisinin olduğunu bilimsel olarak ortaya koymuş bulunmaktadır. Bazıları ölümcül olmak üzere çok sayıda hastalığın sebebi olması itibarıyla sigaranın mübah görülmesi düşünülemez. Bazı alimler; sigaranın “tahrimen/harama yakın mekruh” olduğunu söylemişlerdir. Günümüzde birçok alim ve fetva meclisi, kişinin kendisini tehlikeye atmama ve öldürmeme, başkalarına zarar vermeme, zararı giderme, sağlığı koruma yönündeki temel ilkeleri esas alarak sigaranın haram olduğu görüşündedir. Dolayısıyla bir Müslümanın, pek çok zararı bünyesinde barındıran sigarayı içmesi caiz değildir.²⁵

Günümüzde Arap dünyasında yapılan güncel çalışmalarda konuya maslahat açısından yaklaşılarak sigara kullanımına haramlık hükmü verilmektedir. İbn Cibrîn, sigaranın hükmünü değerlendirirken yalnızca zararlı bir alışkanlık olarak değil, haram kapsamına giren bir fiil olarak ele alır. Bu sonuca sigaranın bedene zarar vermesi, sağlığı bozması, çevredeki insanlara eziyet etmesi, malın faydasız ve zararlı bir maddeye harcanması sebebiyle israf sayılması ile Kur’an’da yasaklanan “fevâhiş/çirkinlikler” ve “habîs/kötü şeyler” kapsamında değerlendirilmesi üzerinden ulaşır. Ona göre sigaranın naslarda açıkça geçmemesi hüküm vermeye engel değildir; çevreye zarar vermeme, nefsi koruma,

²⁴ Mustafa Boran, “Tütün/Sigara ve Kât Gibi Zararlı Maddelerin Dini Hükmü”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 29 (2017), 425-455.

²⁵ “Sigara içmenin dini hükmü nedir?”, *T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı* (Erişim 25 Ağustos 2025).

İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA KARŞI TUTUMLARI VE BAŞLAMA MOTİVASYONLARINDA AİLE FAKTÖRÜ

israftan kaçınma ve temiz olmayan şeylerden uzak durma gibi genel kurallar sigaranın haramlığı için yeterlidir.²⁶

Ahmed b. Muhammed b. Atîk de konuyla ilgili fikhî hükümleri ele alarak sigaranın zararlı, haram ve dinî-hukukî sonuçları olan bir fiil olduğunu vurgular. Ona göre tütün nikotin, katran ve zehirli gazlar içeren, bedene ve çevreye zarar veren bir maddedir. Sigara yalnız içene değil ailesine, çocuklarına ve çevresine de zarar verir. Bu nedenle, sigara kullanımının âlimlerin kuvvetli görüşüne göre haram olduğunu, satışının ve ticaretinin de caiz olmadığını belirtir. Sigarayı sadece kişisel bir alışkanlık değil ibadet, muamelat, aile hukuku ve kamu düzeni açısından olumsuz sonuçları olan kaçınılması gereken haram bir davranış olarak nitelendirir.²⁷

2. Yöntem

Bu çalışma nicel yaklaşımla tasarlanmıştır. Çalışmada kesitsel araştırma deseni kullanılmıştır. Kesitsel araştırma deseninde evrenden belli bir kesit alınır ve belirli durum, problem, tutum vb. yönüne odaklanılarak izah edilmeye çalışılır.²⁸ Çalışmamızda sigara içmeyle anne-baba-kardeş etkisi arasındaki ilişki üzerine odaklanılmıştır. Yöntem olarak ilişkisel tarama yöntemi tercih edilmiştir. Karasar'a göre ilişkisel araştırma/tarama modeli, "iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir."²⁹ Çalışmamızda ilişkisel araştırma modelinin korelasyon türü ilişki modeli kullanılmıştır. Korelasyon türü ilişkide, değişkenlere müdahale edilmeden değişkenler arasındaki değişimin birlikte meydana gelip gelmediği, değişkenler arasında bir değişim varsa bunun ne şekilde olduğu ortaya konulmaya çalışılmaktadır.³⁰

2.1. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın örneklem grubunu basit tesadüfi örnekleme tekniğiyle tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak ankete katılan Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören 285 öğrenci oluşturmuştur. Basit tesadüfi örnekleme tekniği, evreni oluşturan her bireyin eşit düzeyde seçilme hakkına sahip olması esasına dayalı bir tekniktir.³¹

²⁶ Abdullah b. Abdurrahman b. Cibrîn, *ed-Tedhîn mâddetuhu ve hükmuhu fi'l-İslâm* (Riyad: Müessesetü İbn Cibrîn el-Hayriyye, 1439), 56-58.

²⁷ Ahmed b. Muhammed b. Atîk, *el-Ahkâmü'l-fikhiyye el-müteallika bi't-tedhîn* (Dâru'l-Meymân, 2013), 230-234.

²⁸ Ranjit Kumar, *Araştırma Yöntemleri: Yeni Başlayanlar İçin Adım Adım Araştırma Rehberi*, ed. Ömay Çokluk, çev. Ömay Çokluk vd. (Ankara: Edge Akademi, 2011), 112.

²⁹ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (Ankara: Nobel, 2020), 114.

³⁰ Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 115; Şener Büyüköztürk vd., *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi, 2020), 191.

³¹ Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 151.

2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak demografik özellikler (cinsiyet, yaş, ailenin sosyoekonomik düzeyi) ile “sigara içiyor musunuz?”, “kaç yıldır sigara içiyorsunuz?”, “Sigara konusunda ne düşünüyorsunuz?” ve “eğer sigara içiyorsanız sigaraya başlamanıza ne/neler neden oldu?” sorularından oluşan bir anket uygulanmıştır.

2.3. İşlem

Alanyazın tarandıktan sonra oluşturulan sorular, Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’nun 28.03.2025 tarih ve E.421958 sayılı kararıyla onay alınmıştır. Etik izin alındıktan sonra sorular Google Forms’a aktarılmış ve 28.4.2025-15.05.2025 tarihleri arasında uygulanmıştır. Veriler toplandıktan sonra SPSS paket programı kullanılarak analizi yapıp yorumlanmıştır.

3. Bulgular

Çalışmamızın bu kısmında sigaraya başlamada anne-baba, ağabey-abla-kardeş etkisinin incelendiği çalışmanın bulguları sunulmuştur.

Tablo 1: Cinsiyet Dağılımı

	Sayı	%
Kadın	189	66,3
Erkek	96	33,7
Toplam	285	100

Çalışmamızın örneklem grubunu Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden gönüllü olarak ankete katılan 285 kişi oluşturmuştur. Bunlardan %66,3’ü kadın ve %33,7’si erkektir.

Tablo 2: Yaş Dağılımları

En Düşük	En Yüksek	Ortalama
18	62	24,5

Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında 18-62 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Bununla birlikte ağırlıklı olarak üniversite yıllarına denk gelen genç yetişkinlik döneminde oldukları gözlemlenmiştir; %83’ü 18-24 yaş aralığındadır.

Tablo 3: Ailenin Sosyoekonomik Durumu ile İlgili Dağılım

	Ortanın altı	Orta	Ortanın Üstü	Toplam
Sayı	18	239	28	285
%	6,3	83,9	9,8	100

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların büyük çoğunluğunun ailesinin sosyoekonomik durumu orta (%83,9) seviyededir. Onları ortanın üstü sosyoekonomik durumda olan

**İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA KARŞI TUTUMLARI VE BAŞLAMA
MOTİVASYONLARINDA AİLE FAKTÖRÜ**

ailelerden gelenler (%9,8) ve ortanın altı sosyoekonomik durumda olduğunu belirten ailelerden gelen (%6,3) katılımcılar takip etmiştir.

Tablo 4: Sigara İçme Oranları ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Sigara İçen-İçmeyenlerin Genel Dağılımı				
Sigara İçen		Sigara İçmeyen		
Sayı	%	Sayı	%	
66	23,2	219	76,8	
Cinsiyet-Sigara İçme Yüzdeleri				
	Sigara İçenler		Sigara İçmeyenler	
	Sayı	%	Sayı	%
Kadın	25	13,2	164	86,8
Erkek	41	42,7	55	57,3
Cinsiyet-Sigara İçme Ki-Kare Testi				
Değer	df		P	
	31,093		1	

Örneklem grubunun %23,2'si sigara içtiğini ve %76,8'i ise sigara içmediğini belirtmiştir. Kadınların kendi içindeki sigara içme oranı %13,2 ve erkeklerin kendi içindeki sigara içme oranı %42,7 bulunmuştur. Ki-Kare testi sonucunda cinsiyet ile sigara içme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($\chi^2 = 31.093$, $p < ,001$).

Tablo 5: Yaş-Sigara İçme İlişkisi

Yaş-Sigara İçme Dağılımı				
Yaş	İçen	İçmeyen	Toplam	Sigara İçen Oranı
21	20	48	68	%29,4
22	13	42	55	%23,6
23	16	38	54	%29,6
24	11	25	36	%30,6
Diğer	6	66	72	%8,3
Toplam	66	219	285	%23,2
Yaş-Sigara İçme Ki-Kare Testi				
	Değer		df	p
Pearson Ki-Kare Testi	18,110		29	,942

Linear-by-Linear Association	7,203	1	,007
------------------------------	-------	---	------

Yaş değişkenine göre sigara içenler en yüksekten en düşük oranlara göre 24 yaşındakiler %30,6; 23 yaşındakiler %29,6; 21 yaşındakiler %29,4; 22 yaşındakiler 23,6 ve diğer yaş grubundakiler %8,3 bulunmuştur. Bu bulgular, 21-24 yaş aralığının sigara içme oranlarının daha ağırlıkta olduğunu göstermektedir. Ki-kare testi sonucuna göre yaş-sigara içme durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p=,942$). Fakat Linear-by-Linear Association testi sonucu anlamlı ($p=,007$) çıkmıştır.

Tablo 6: Ailenin Sosyoekonomik Durumu-Sigara İçme İlişkisi

Ailenin Sosyoekonomik Durumu-Sigara İçme Durumu Dağılımı

Sosyoekonomik Durum	İçen	İçmeyen	Toplam	İçme Oranı
Ortanın altı	7	11	18	%38,9
Orta	53	186	239	%22,2
Ortanın üstü	6	22	28	%21,4
Toplam	66	219	285	23,2

Ailenin Sosyoekonomik Durumu-Sigara İçme Durumu Ki-Kare Testi

2,680	2	,262
-------	---	------

Ailenin sosyoekonomik durumu ile sigara içme dağılımında %38,9 ile ailesinin sosyoekonomik durumunu ortanın altı diyenler öne çıkmıştır. Onları ailesinin sosyoekonomik durumunu orta diyenler %22,2 ve ortanın üstü diyenler %21,4 ile takip etmiştir. Ailenin sosyoekonomik durumunu ortanın altı diyenlerin oranları görece daha yüksek çıkmış olmasına rağmen ailenin sosyoekonomik durumu ile sigara içme arasında yapılan Ki-Kare testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=,262$).

Tablo 7: Sigara İçme Süresi-Demografik Özellikleri ilişkisi

Sigara İçme Süresinin Cinsiyet ve Genel Dağılımı

Sigara İçme Süresi	Kadın	Erkek	Toplam
1	15 (%7,9)	8 (%8,3)	23 (%8,1)
3	5 (%2,6)	3 (%3,1)	8 (%2,8)
6	1 (%0,5)	7 (%7,3)	8 (%2,8)
8	0 (%0,0)	7 (%7,3)	7 (%2,5)
5	0 (%0,0)	5 (%5,2)	5 (%1,8)
2	2 (%1,1)	2 (%2,1)	4 (%1,4)
4	1 (%0,5)	3 (%3,1)	4 (%1,4)
10	1 (%0,5)	2 (%2,1)	3 (%1,1)

**İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA KARŞI TUTUMLARI VE BAŞLAMA
MOTİVASYONLARINDA AİLE FAKTÖRÜ**

7	0 (%0,0)	2 (%2,1)	2 (%0,7)
12	0 (%0,0)	1 (%1,0)	1 (%0,4)
13	0 (%0,0)	1 (%1,0)	1 (%0,4)
Toplam	25 (%13,2)	41 (%42,7)	66 (%23,2)

Cinsiyet-Sigara İçme Süresi Ki-Kare Testi

Değer	df	p
54,132	11	,000

Not: Parantez içindeki yüzdelere, ilgili cinsiyet arasındaki yüzdeyi göstermektedir.

Sigara içme süresi ile ilgili dağılımda %8,1 ile 1 yıldır sigara içenler ilk sırada yer almıştır. Ardından %2,8 ile 3 ve 6 yıldır sigara içenler, %2,5 ile 8 yıldır sigara içenler, %1,8 ile 5 yıldır sigara içenler, %1,4 ile 2 ve 4 yıldır sigara içenler, %1,1 ile 10 yıldır sigara içenler, %0,7 ile 7 yıldır sigara içenler ve %0,4 ile 12 ve 13 yıldır sigara içenler sıralanmıştır. Cinsiyet ile sigara içme süresi arasında istatistiksel bir ilişki ($p<,001$) bulunmuştur. Sigara içme süresi ile yaş ve ailenin sosyoekonomik durumu arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 8: Sigarayla İlgili Düşünce-Demografik Özellikler İlişkisi

Sigarayla İlgili Düşünce Cinsiyet Görüşleri ve Genel Dağılım

Sigarayla İlgili Düşünce	Kadın	Erkek	Toplam
Çok faydalı	0 (%0,0)	1 (%1,0)	1 (%0,4)
Faydalı	0 (%0,0)	1 (%1,0)	1 (%0,4)
Kararsız	2 (%2,1)	2 (%2,1)	4 (%1,4)
Zararlı	27 (%14,3)	23 (%24,0)	50 (%17,5)
Çok zararlı	160 (%84,7)	69 (%71,9)	229 (%80,4)

Sigaraya Karşı Düşünce Cinsiyet Ki-Kare Testi

Testler	Değer	df	p
K-Kare Testi	9,104	4	,059
Linear-by-Linear Association Testi	8,582	1	,003

Sigaraya Karşı Düşünce-Yaş Ki-Kare Testi

Değer	df	p
57,205	116	1,000

Sigaraya Karşı Düşünce-Ailenin Sosyoekonomik Durumu Ki-Kare Testi

Ortanın altı	Orta	Ortanın Üstü	Toplam
--------------	------	--------------	--------

Çok faydalı	1 (%5,6)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	1 (%0,4)
Faydalı	0 (%0,0)	1 (%0,4)	0 (%0,0)	1 (%0,4)
Kararsız	1 (%5,6)	3 (%1,3)	0 (%0,0)	4 (%1,4)
Zararlı	3 (%16,7)	43 (%18,0)	14,3(%4)	50 (%17,5)
Çok zararlı	13 (%72,2)	192 (%80,3)	24 (%85,7)	229 (%80,4)

Sigaraya Karşı Düşünce-Ailenin Sosyoekonomik Durumu Ki-Kare Testi

	Değer	df	p
Ki-Kare Testi	18,120	8	,020
Linear-by-Linear Association Test	4,329	1	,037

Not: Parantez içindeki yüzdeler, ilgili cinsiyet arasındaki yüzdeyi göstermektedir.

Tabloda ilk olarak örneklem grubunun sigarayla ilgili düşüncelerinin frekansları verilmiştir. Buna göre katılımcıların %80,4'ü sigarayı çok zararlı ve %17,5'i zararlı bulduğunu belirtmiştir. %1,4'ü kararsız, %0,4'ü faydalı ve %0,4'ü de çok faydalı demıştır. Ki-Kare testi sonucuna göre Sigaraya karşı düşünce ile cinsiyet arasında sınıra yakın zayıf düzeyde bir anlamlılık ($p=,059$) vardır. Linear-by-Linear Association testi sonucuna göre ise anlamlı bir ilişki ($p=,003$) vardır. Sigaraya karşı düşünce ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p=,1000$). Sigaraya karşı düşünce ile ailenin sosyoekonomik dağılımında, ailesinin sosyoekonomik durumu orta ve ortanın üstü olduğunu belirtenler sigaraya karşı daha negatif bir tutum sergilemişlerdir. Sigaraya karşı düşünce ile ailenin sosyoekonomik durumu arasında Ki-Kare testi sonucunda anlamlı bir ilişki ($p=,020$) bulunmuştur. Linear-by-Linear Association testi sonucunda ise anlamlı bir ilişki ($p=0,037$) bulunmuştur.

Tablo 9: Sigara İçme Nedenleri-Demografik Özellikler ilişkisi

Sigaraya Başlama Nedenleri-Cinsiyet ilişkisi			
	Kadın	Erkek	Toplam
Sigara içen anne-baba	0 (%0,0)	3 (%3,1)	3 (%1,1)
Ağabey/ablam/kardeşim	1 (%0,5)	1 (%1,0)	2 (%0,7)
Arkadaş çevresi	13 (%6,9)	30 (%31,3)	43 (%15,1)
Yaşadığım zorluklar/sıkıntılar	8 (%4,2)	4 (%4,2)	12 (%4,2)
Etrafa hava atmak/dikkat çekmek	3 (%1,6)	2 (%2,1)	5 (%1,8)
Arkadaş grubuna aidiyet	0 (%0,0)	1 (%1,0)	1 (%0,4)
Sigaraya Başlama Nedenleri-Cinsiyet Ki-Kare Testi			
Değer	df	p	

**İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA KARŞI TUTUMLARI VE BAŞLAMA
MOTİVASYONLARINDA AİLE FAKTÖRÜ**

40,467	6	,000
Sigara İçme Nedenleri-Ailenin Sosyoekonomik Durumu		
Nedenler	Ortanın altı	Orta
Sigara içen anne-baba	1 (%5,6)	2 (%0,8)
Ağabey/ablam/kardeşim	1 (%5,6)	1 (%0,4)
Arkadaş çevresi	2 (%11,1)	37 (%15,5)
Yaşadığım zorluklar/sıkıntılar	1 (%5,6)	9 (%3,8)
Etrafa hava atmak/dikkat çekmek	2 (%11,1)	3 (%1,3)
Arkadaş grubuna aidiyet	0 (%0,0)	1 (%0,4)
Sigara Başlama Nedenleri-Ailenin Sosyoekonomik Durum Ki-Kare Testi		
Değer	df	p
21,993	12	,038

Not: Parantez içindeki yüzdelere, ilgili cinsiyet arasındaki yüzdeyi göstermektedir.

Sigara içme nedenlerinde arkadaş çevre etkisi %15,1 ile en önemli faktör olarak dikkat çekmektedir. Bunu, %4,2 ile yaşanan zorluklar ve sıkıntılar, %1,8 ile etrafa hava atmak ve dikkat çekmek, %1,1 ile sigara içen anne-baba, %0,7 ile sigara içen ağabey-abla-kardeş ve son olarak %0,4 ile arkadaş grubuna aidiyet faktörleri sıralanmıştır. Ki-Kare testi sonucunda sigaraya başlama nedenleri ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($p<,001$) bulgulanmıştır. Sigara içme nedenleri ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sigara içme nedenleri ile ailenin sosyoekonomik durumuna bakıldığında orta gelir düzeyine sahip olanlarda arkadaş-çevre %11,2, etrafa hava atmak ve dikkat çekmek %11,1 ve ailevi etki %11,2 faktörleri öne çıkmaktadır. Ailenin sosyoekonomik durumu orta olanlarda %15,5 ile arkadaş çevre ve ortanın üstü grupta ise sadece arkadaş çevre %14,3 ve yaşanan zorluk ve sıkıntılar %7,1 ile etkili olmaktadır. Sigaraya başlama nedenleri ile ailenin sosyoekonomik durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($p=,038$) bulgulanmıştır.

Tablo 10: Sigara İçme Süresi-Düşüncesi-Nedeni Pearson Korelasyonu

Değişkenler Arası ilişki	Korelasyon Katsayısı (ρ)	Anlamlılık (p)
Sigara içme süresi-sigara konusunda düşünce	-,344**	,000
Sigara içme süresi-sigara içme nedeni	,977**	,000

Örneklem grubunun sigara içme süresi ile sigaraya karşı düşünce arasında orta düzeyde negatif yönlü ($\rho=-,344$) ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($p<,001$) bulunmuştur.

Sigara içme süresi ile sigara içme nedenleri arasında çok güçlü pozitif yönlü ($\rho=,977$) ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($p<,001$) bulgulanmıştır.

4. Tartışma ve Sonuç

İlahiyat Fakültesi öğrencileri arasında sigara içme oranı %23,2; bu oranın cinsiyete göre dağılımı ise kadınlarda %13,2 ve erkeklerde %42,7'dir. Ki-Kare testi sonucunda cinsiyet ile sigara içme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($\chi^2 = 31,093$; $p < ,001$). Bu bulgu, erkek katılımcıların kadınlara göre sigara içme oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla cinsiyet değişkeninin sigara içme davranışı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır. Cinsiyetler arasındaki sigara içme oranıyla ilgili bu sonuç, “İlahiyat fakültesi öğrencileri örneklemini özelinde erkek öğrencilerin sigara içme oranları kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksektir.” hipotezimizi desteklemektedir. Türkiye’de farklı yıllarda yapılan çalışmaların verilerine bakıldığında birbirinden farklı sonuçlar ortaya çıktığı görülecektir. Bu minvalde Karadeniz ve Karadirek’in üniversite öğrencileri özelinde yürüttükleri çalışmada sigara içme oranı %31,3 iken bu oran cinsiyet dağılımında kadınlarda %23 ve erkeklerde %47’dir.³² Bir başka çalışmada sigara içme oranı %43,6 ve bu oran kadınlarda %24,3 ve erkeklerde %62,8 bulunmuştur.³³ Üniversite öğrencileri üzerine yürütülen bir diğer çalışmada sigara içme oranı %44,4;³⁴ Ketten ve arkadaşlarının yürüttüğü çoğunluğu erkek katılımcının olduğu meslek grupları örneklemini özelinde yürütülen çalışmada genel sigara içme oranı %44,4 ve meslek grupları arasında din görevlilerin oranı %6,2’dir.³⁵ Mayda ve arkadaşlarının çalışmasında sigara içme oranı %41,5;³⁶ bir başka çalışmalarında üniversite öğrencilerinin sigara içme oranı %35,5;³⁷ Çalıyurt ve arkadaşlarının çalışmasında %37,9 ve TÜİK³⁸ verilerine göre 15+ kişilerde sigara içme oranı %28,3, bu oran kadınlarda %15,5 erkeklerde %41,3 bulunmuştur.³⁹ Çalışmamızda elde edilen veriler, muhtelif yıllarda yapılan ve birbirinden farklı oranların bulunduğu alanyazından farklılıklar taşımaktadır. Bununla birlikte erkek ve kadınların sigara içme oranlarında ise rakamlar farklı olsa da benzer düzlemde seyrettiği gözlemlenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre sigara içme oranı birbirine çok yakın

³² “Üniversite Öğrencilerinin Sigaraya Yönelik Dini Yasak Algılarının ve Genel Görüşlerinin İncelenmesi: Giresun Üniversitesi Örneği”.

³³ Mehtap Tatar, “Sigara: Devlet Politikaları Kullanımı Etkileyebilir Mi?”, *Toplum ve Hekim* 9/63 (Ekim 1994), 21-28.

³⁴ Boyacı vd., “Kocaeli Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi”.

³⁵ “Efficacy of an education program on smoking and its hazards: Evaluation of a conference”, *Kafkas Journal of Medical Sciences* 4/1 (2014), 14-18.

³⁶ Atilla Seniç Mayda vd., “Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı Sıklığı ve Kullanmaya Başlama Nedenleri”, *Duzce Medical Journal* 12/3 (Aralık 2010), 7-14.

³⁷ Muzaffer Berna Doğan vd., “Bir Vakıf Üniversitesindeki Öğrencilerin Sigara Kullanımı, Nikotin Bağımlılık Düzeyi ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi”, *Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2/2 (25 Ağustos 2022), 455-469.

³⁸ “Türkiye Sağlık Araştırması, 2022” (01 Haziran 2023).

³⁹ “Üniversite öğrencilerinde Ramazan dönemi oruç tutma davranışının benlik saygısı, sigara ve alkol kullanımına etkileri”, *Bağımlılık Dergisi* 6/1 (2005), 3-8.

İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA KARŞI TUTUMLARI VE BAŞLAMA MOTİVASYONLARINDA AİLE FAKTÖRÜ

oranlarda bulgularan çalışmalar da bulunmaktadır.⁴⁰ Dünya Sağlık Örgütü'nün 2008 raporuna göre bölgeden bölgeye cinsiyet ile sigara içme ilişkisi arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir; Avrupa ülkelerinde kadın ve erkeklerde bu oranlar başa baş giderken Güney Asya ülkelerinde erkekler lehine oldukça yüksek olduğu not edilmiştir.⁴¹

Yaş değişkenine göre sigara içenler en yüksekten en düşük oranlara göre 24 yaşındakiler %30,6, 23 yaşındakiler %29,6, 21 yaşındakiler %29,4, 22 yaşındakiler %23,6 ve diğer yaş grubundakiler %8,3 olarak bulunmuştur. Bu bulgular, 21-24 yaş aralığındaki bireylerin sigara içme oranlarının daha ağırlıkta olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan bu sonuç, genç yetişkinlik döneminin, sigara alışkanlığı gibi negatif davranışlara eğilimin yüksek olduğu bir dönem olduğu anlamına gelmektedir. TÜİK 2022 verilerine göre 15-24 yaş aralığında sigara içme oranı %29'dur. 25-64 yaş aralığında ise artan bir sigara içme oranı gözlemlenmiştir.⁴² Bu verilerin bizim verilerden biraz farklılık gösterdiğini söylemek mümkündür.

Uygulanan Ki Kare testi sonucunda yaş-sigara içme durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p=,942$). Bu bulgu, yaş ile sigara içme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. Fakat Linear-by-Linear Association testi sonucu anlamlı ($p=,007$) çıkmıştır. Bu da yaşın değişmesi ile sigara içme oranlarında farklılaşma olma olasılığını düşündürmektedir. Ulaştığımız bu veri, TÜİK'in verilerini doğrular nitelikte bulunmuştur.⁴³

Ailenin sosyoekonomik durumu ile sigara içme tutumu arasındaki ilişkiye bakıldığında ailesinin sosyoekonomik durumunu ortanın altı diyenler %38,9, orta %22,2 ve ortanın üstü %21,4 şeklinde sıralanmıştır. Ailenin sosyoekonomik durumu ile sigara içme arasında yapılan Ki-Kare testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=,262$). Bu sonuç, ailesinin sosyoekonomik durumu farklı olan gruplar arasında sigara içme davranışının farklılaşmadığı anlamına gelmektedir. Bununla birlikte örneklem sayısının fazla olması ve dağılımın heterojen olması bu durumun farklı çıkmasını sağlayabilir. Nitekim ebeveynler üzerine yapılan bir çalışmada yoksulluk sınırının altında gelire sahip olan ailelerde sigara içme oranı daha yüksek bulunmuştur.⁴⁴

Sigara içme süresi ile ilgili dağılımda %8,1 ile 1 yıldır sigara içenler ilk sırada yer almıştır. Ardından %2,8 ile 3 ve 6 yıldır sigara içenler, %2,5 ile 8 yıldır sigara içenler, %1,8 ile 5 yıldır sigara içenler, %1,4 ile 2 ve 4 yıldır sigara içenler, %1,1 ile 10 yıldır sigara içenler, %0,7 ile 7 yıldır sigara içenler ve %0,4 ile 12 ve 13 yıldır sigara içenler şeklinde sıralanmıştır. Tot ve arkadaşlarının çalışmasında yıllara göre üniversite öğrencilerinin sigara içme oranında en fazla 1-3 yıldır sigara içenler %39, bu grubu 4-6 yıldır sigara

⁴⁰ İbrahim Yıldırım, "Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 13/13 (1997), 147-155.

⁴¹ *DSÖ Küresel Tütün Salgını Raporu, 2008; MPOWER Paketi.*

⁴² "Türkiye Sağlık Araştırması, 2022" (01 Haziran 2023).

⁴³ "Türkiye Sağlık Araştırması, 2022" (01 Haziran 2023).

⁴⁴ Topçu vd., "Sigaranın Çocuğa Etkileri Konusunda Ailelerin Farkındalıkları, Tutum ve Davranışları".

içenler %30 ve 6 yıldan uzun süredir sigara içenler %20 ile takip etmiştir.⁴⁵ Bu çalışmada ulaşılan sonuçlar, çalışmamızın verileriyle benzerlik göstermektedir.

Çalışmamızda cinsiyet ile sigara içme süresi arasında istatistiksel bir ilişki ($p<.001$) bulgulanmıştır. Bu bulgu, erkeklerin kadınlara göre daha uzun süredir sigara içtiklerini göstermektedir. Nitekim sigara içme süresiyle ilgili dağılım tablosunda da sigara içme süresi yükseldikçe erkeklerin oranının arttığı görülmüştür. Sigara içme süresi ile yaş ve ailenin sosyoekonomik durumu arasında bir ilişki bulunmadığı görülmüştür.

Çalışmamızda örneklem grubunun sigaraya karşı tutumuna bakıldığında %80,4'ü sigarayı çok zararlı ve %17,5'i zararlı bulduğunu belirtmiştir. %1,4'ü kararsız, %0,4'ü faydalı ve %0,4'ü de çok faydalı demiştir. Alanyazına bakıldığında; lise öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmada öğrencilerin %78,72'lik kısmı sigaraya karşı olumsuz düşüncede olduklarını belirtmişlerdir.⁴⁶ Türkiye genelinde yapılan bir başka çalışmada 15+ bireylerin %96,2'si sigaranın sağlığa zararlı olduğunu bilmektedir.⁴⁷ Hekimlerle ilgili yapılan bir çalışmada hekimlerin %95,5'i sigaranın sağlığa zararlı olduğunu belirtmiştir.⁴⁸ Hemşirelik öğrencileriyle yürütülen bir çalışmada öğrencilerin %95,5'inin sigaranın zararlarının farkında oldukları bulunmuştur.⁴⁹

Sigaraya karşı düşünce ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi gözlemlemek üzere Ki-Kare testi uygulanmıştır. Test sonucuna göre sigaraya karşı düşünce ile cinsiyet arasında sınıra yakın zayıf düzeyde bir anlamlılık ($p=.059$) bulgulanmıştır. Linear-by-Linear Association testi sonucuna göre ise anlamlı bir ilişki ($p=.003$) bulunmuştur. Dolayısıyla “İlahiyat öğrencilerinde sigara kullanımına yönelik tutum ve algılar cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.” hipotezimiz desteklenmiştir. Bu bulgular, kadınların erkeklere göre sigaraya karşı daha negatif bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Nitekim sigaraya karşı düşünce ile cinsiyet dağılımına bakıldığında faydalı ve çok faydalı bulan birer kişinin erkek olduğu, kararsızlarda her iki cinsiyetin eşit, zararlı diyenlerde erkeklerin biraz daha yüksek ve çok zararlı diyenlerde ise kadınların biraz daha yüksek olduğu görülmüştür. Sigaraya karşı düşünce ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p=.1000$).

Sigaraya karşı düşünce ile ailenin sosyoekonomik dağılımında, ailesinin sosyoekonomik durumu orta ve ortanın üstü olduğunu belirtenler sigaraya karşı daha negatif bir tutum sergilemişlerdir. Sigaraya karşı düşünce ile ailenin sosyoekonomik durumu arasında Ki-

⁴⁵ “Mersin Üniversitesi öğrencilerinde sigara ve alkol kullanım yaygınlığı ve ilişkili özellikler”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 3/4 (2002), 227-231.

⁴⁶ Gülsüm Aydemir, “Öğrencilerin Sigaranın Sağlığa Zararı Konusundaki Bilgi Durumları ile Verilen Eğitimin Etkinliğinin Ölçülmesi”, *Türk Hemşireler Dergisi* 44/1 (1994), 19-25.

⁴⁷ Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Sağlık Bakanlığı, *Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye 2012* (Ankara: Sağlık, 2014).

⁴⁸ Nilüfer Kosku vd., “Toraks Derneği Üyelerinin Sigara Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışları”, *Toraks Dergisi* 4/3 (2003), 223-230.

⁴⁹ Emine Beyaz - Sonay Gökçeoğlu, “Level of Smoking Addiction and Affecting Factors in Nursing Students”, *Namik Kemal Tıp Dergisi* 10/3 (16 Eylül 2022), 325-331.

İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA KARŞI TUTUMLARI VE BAŞLAMA MOTİVASYONLARINDA AİLE FAKTÖRÜ

Kare testi sonucunda anlamlı bir ilişki ($p=0,020$) bulunmuştur. Bu da sigaraya karşı düşüncede ailenin sosyoekonomik durumu istatistiksel olarak bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Linear-by-Linear Association testi sonucunda ise anlamlı bir ilişki ($p=0,037$) bulunmuştur. Bu bulgu, ailenin sosyoekonomik durumu yükseldikçe sigaraya karşı negatif tutum sergileme eğilimi arttığını göstermektedir.

Sigaraya başlama nedenleri arasında ilk sırada %15,1 ile arkadaş çevre etkisi öne çıkmıştır. Onu, %4,2 ile yaşanan zorluklar ve sıkıntılar, %1,8 ile etrafa hava atmak ve dikkat çekmek, %1,1 ile sigara içen anne-baba, %0,7 ile sigara içen ağabey-abla-kardeş (ailede birilerinin sigara içiyor olması %1,8) ve son olarak %0,4 ile arkadaş grubuna aidiyet faktörleri sıralanmıştır. Sigaraya başlamada arkadaş çevreden sonra en etkili iki faktörden biri ailede birilerinin sigara içmesi olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre “İlahiyat öğrencilerinde aile içinde sigara içen bir rol modelin bulunması, sigaraya başlama riskini anlamlı düzeyde artırmaktadır.” hipotezimiz desteklenmiştir. Diğer taraftan yaşanan zorluklar ve sıkıntılar ikinci önemli faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu hususta özellikle belirtmelidir ki birey, yaşamında çeşitli zorluk ve sıkıntılarla karşı karşıya kalabilir. Mühim olan, bu sorun ve sıkıntılarla baş ederken izleyeceği yoldur.⁵⁰ Birey, hayatın getirdiği çeşitli sıkıntı ve zorluklarla başa çıkmak için farklı başa çıkma yöntemleri kullanmaktadır. Bunlar çözüm arayışı, duygusal ve kaçınmacı olmak üzere olabilmektedir.⁵¹ Bunun yanı sıra bireyin sıkıntı ve zorluklarla başa çıkma sürecinde inancından yararlanması söz konusudur. Bu da olumlu ve olumsuz dinî başa çıkma olarak tasnif edilmiştir.⁵² Çalışmamızın verileri ışığında, bireylerin sigaraya başlamalarına neden olan sıkıntı ve zorluklarda sigarayı bir kaçınma aracı olarak kullandıkları ifade edilebilir. Fakat bu sıkıntı ve zorluklarla mücadele ederken din ve maneviyata başvurup başvurmadıkları çalışmamızın kapsamı dışında olduğundan üzerinde durulmamıştır.

Konuyla ilgili literatürde ise; Potuk Bilici ve arkadaşlarının üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada sigara içen anne-baba, en yakın arkadaş, eş, özel arkadaşın, katılımcıların sigara içme davranışını etkilediği bulunmuştur.⁵³ Mayda ve arkadaşlarının orman fakültesi öğrencileri örnekleminde yürüttükleri çalışmada sigaraya başlama nedenleri sırasıyla arkadaş ve çevre etkisi %38,0, özenti %32,3, merak %11,6, belirgin bir soruna bağlı %8,5, sevgilisinden etkilenme %3,7, ailesinde sigara içenlerin olması %4,7 ve tanınmış kişiden etkilenme %1,1 oranında bulunmuştur.⁵⁴ Üniversite öğrencileri üzerine

⁵⁰ Ahmet Bedel - Esra Ulubey, “Ergenlerde Başa Çıkma Stratejilerini Açıklamada Bilişsel Esnekliğin Rolü”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 14/55 (13 Ağustos 2015), 291-300.

⁵¹ Fatih Özdemir, “Farklı Görelî Yoksulluk Seviyelerinde Başa Çıkma Stratejileri ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişki”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 11 (29 Aralık 2019), 234-245.

⁵² Ahmet Karakaş - Mustafa Koç, “Stresle Başa Çıkma ve Dinî Başa Çıkma Yöntemleri Arasındaki İlişki: Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 3/3 (13 Ağustos 2014), 610-631.

⁵³ “Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu ve Tütün Kontrol Yasasına Bakışları”, *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care* 17/1 (2023), 157-167.

⁵⁴ “Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı Sıklığı ve Kullanmaya Başlama Nedenleri”.

yapılan bir başka çalışmada arkadaş ve çevre faktörünün sigaraya başlamada en önemli faktör olarak öne çıktığı ve sigara içen kardeşe sahip olan üniversite öğrencilerinin, daha fazla sigara içmeye eğilimli oldukları bulunmuştur.⁵⁵ Bir başka çalışmada sigara içme nedenini olarak %59 ile sigara içen arkadaş veya akraba etkisi gösterilmiştir.⁵⁶ Diğer bir çalışmada katılımcıların %63,3'ü arkadaş çevresinden etkilenecek, %8,6'sı aile bireylerine özenerek, %3,9'u öğretmenlerine özenerek ve %27,2'si başka nedenlerle sigaraya başladıklarını belirtmişlerdir.⁵⁷ Karadeniz ve Karadirek üniversite öğrencilerinin sigara içme nedenlerini arkadaş etkisi %45,3 ve diğer etmenler %46,3 bulmuşlardır. Diğer etmenler içinde ise sırasıyla medya, aile sorunları, sıkıntı ve stres, özentisi, kendilerine güven duyma isteği, merak ve büyümenin ispat edilmesidir.⁵⁸ TÜİK 2022 verilerine göre sigara içme nedenleri sırasıyla %31,3 arkadaş etkisi, merak %23,8, özentisi %23,2, hiçbir neden bağlı olmadan %6,3, kişisel sorunlar %5,4, aile sorunları %4,9 ve eğlence amaçlı %4,4, şeklindedir.⁵⁹ Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir başka çalışmada sırasıyla arkadaş etkisi %44, can sıkıntısı %21, büyüklere özentisi %17, hoşuna gittiği için %9 ve diğer nedenler de %9 olarak bulgulanmıştır. 1212 kişiyle yürütülen bu çalışmada sigara içenlerin (n: 514, %42) %68'i ailelerinde sigara içildiğini belirtmişlerdir. Ailesinde sigara içen birilerinin olduğunu belirten öğrencilerin 3/5'i sigara içtiğini ifade etmiştir. Bu bakımdan ailesinde sigara içen birilerinin var olması, sigara içme alışkanlığına yatkınlık gösterilmesini beraberinde getirmektedir.⁶⁰ Yazıcı ve Özer'in çalışmasında sigara içen üniversite öğrencilerinin %53,26'sı ebeveynlerinden en az birinin sigara içtiğini belirtmiştir.⁶¹ Astımlı çocuklar üzerine yapılan bir çalışmada astımlı hastaların bulunduğu hane halkından en az birinin sigara içme oranı %64,5'tir.⁶² Demircan ve arkadaşlarının sağlık çalışanları üzerine yürüttükleri çalışmada sigara içenler ve sigara içmeyenler ile anne-babanın sigara içmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bununla birlikte eşin sigara içmesi, diğer eşin sigara içmesini tetikleyen en önemli etken olarak öne çıkmıştır.⁶³ Kutlu ve Çivi'nin çalışmasında sigara içme nedenlerinde arkadaş çevre %43,5 ile ilk sırada, bu faktörü %37,1 stres ve sıkıntı, %11,3 özentisi ve heves ve %8,1 keyif ve zevk takip etmiştir. Sigara içen grubun %62,9'unun ailesinde sigara içen kişi/kişiler vardır.

⁵⁵ Boyacı vd., "Kocaeli Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi".

⁵⁶ Doğan vd., "Bir Vakıf Üniversitesindeki Öğrencilerin Sigara Kullanımı, Nikotin Bağımlılık Düzeyi ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi".

⁵⁷ Yeltekin Demirel - R. Erol Sezer, "Sivas bölgesi üniversite öğrencilerinde sigara kullanma sıklığı", *Erciyes Tıp Dergisi* 27/1 (2005), 1-6.

⁵⁸ "Üniversite Öğrencilerinin Sigaraya Yönelik Dini Yasak Algılarının ve Genel Görüşlerinin İncelenmesi: Giresun Üniversitesi Örneği".

⁵⁹ "Türkiye Sağlık Araştırması, 2022" (01 Haziran 2023).

⁶⁰ Yıldırım, "Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi".

⁶¹ "Üniversite Öğrencilerinde D Tipi Kişilik, Depresif Belirtiler ve Sigara İçme", *Gençlik Araştırmaları Dergisi* 12/34 (Aralık 2024), 1-15.

⁶² Bülent Karadağ vd., "Astımlı Çocukların Ebeveynlerinin Sigara İçme Davranışları Üzerine Eğitimin Etkisi", *Bağımlılık Dergisi* 2/2 (2001), 64-67.

⁶³ "Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Çalışanlarında Sigara İçme Sıklığı ve Nedenlerinin Araştırılması", *Deneyisel ve Klinik Tıp Dergisi* 11/3 (Aralık 2009).

İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA KARŞI TUTUMLARI VE BAŞLAMA MOTİVASYONLARINDA AİLE FAKTÖRÜ

Fakat sigara içmeyen grubun da ailesinde sigara içen kişi/kişilerin varlığı %65,7 oranında bulunmuştur.⁶⁴ Bedir ve arkadaşlarına göre ailede sigara kullanan birilerinin var olması, ailede sigara kullanan birilerinin olmamasından 3.003 kat daha fazla sigara kullanma olasılığını artırmaktadır. Aynı şekilde sigara kullanan arkadaşın olması, sigara kullanmayan arkadaşın var olmasından 4.424 kat daha fazla sigara içme olasılığını artırmaktadır.⁶⁵ Koca'nın çalışmasının nitel verilerine göre sigara içen kişilerin çoğunluğunun ailesinde biri/birilerinin sigara içtiği vurgulanmıştır. Bu çalışmada, arkadaş çevresinden etkilenip sigaraya başlayanların oranı da bir hayli yüksektir. Bu gruba, psikolojik sebeplerle sigaraya başlayanlar ve fiziksel sağlık sorunlarından dolayı sigaraya başlayanlar takip etmiştir.⁶⁶ Başer ve arkadaşlarının çalışmasında anne, baba veya her ikisi sigara içen bireylerin sigara içmeyen ebeveyne sahip bireylere göre anlamlı düzeyde daha yüksek sigara içme oranına sahip oldukları bulgulanmıştır.⁶⁷ Yakar ve arkadaşları yaptıkları çalışmada, ailede sigara içen birilerinin varlığı sigara içme eğilimini artırdığını bulgulamışlardır. Bu çalışmada sigara içmeye en büyük etken olarak sırasıyla özentisi, arkadaş etkisi, bilinmeyen sebep, stres, alışkanlık, keyif, merak ve cahillik faktörleri öne çıkmıştır.⁶⁸ Bilici ve arkadaşlarının çalışmasında ebeveyni ve yakın arkadaşı sigara içmeyenlerin, yüksek oranda sigara içmeyi denemedikleri bulunmuştur.⁶⁹ Güven'in ergenler üzerine yürüttüğü çalışmasında arkadaş çevresinde sigara içenlerde, ardından anne, baba ve kardeşi sigara içen bireylerde sigara içme arzusunun daha yüksek olduğu bulunmuştur.⁷⁰ Beyaz ve Gökçeoğlu'nun çalışmasında üniversite öğrencilerinin, %83,0'ının arkadaşı sigara içtiği, %67,2'sinin ailesinde birileri sigara içtiği bulgulanmıştır. Sigaraya başlamada ailede anne-baba veya kardeşin sigara içiyor olması en önemli etkenlerden biri olarak öne çıkmaktadır.⁷¹ Çünkü birey, rol model olarak gördüğü büyüklerini sigara ile gördüğü zaman onlara özenerek ve onları taklit ederek sigara içmeye eğilim gösterebilmektedir. Hatta ergen birey, aile içinde ve toplumda örnek aldığı büyükleri gibi davranarak sigarayı bir büyüme aracı yapma yolunu izleyebilir.⁷²

⁶⁴ "Seydişehir Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinde sigara kullanma durumu ve etkileyen faktörler", *Bağımlılık Dergisi* 7/2 (2006), 71-79.

⁶⁵ "Atatürk Üniversitesi Narman Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Sigara Kullanımını Etkileyen Faktörler", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 25/2 (Ağustos 2011), 237-248.

⁶⁶ Cansel Koca, *Sigara Bağımlılığıyla Mücadele Sürecinde Dini Başa Çıkma Üzerine Bir Karma Desen Araştırması* (Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe, Yüksek Lisans, 2024).

⁶⁷ "Denizli İl Merkezinde Yaşayan Erişkinlerin Sigara İçme Özellikleri", *Thoracic Research and Practice* 8/3 (2007), 179-184.

⁶⁸ "Sigara İçme Durumuna Etki Eden Faktörler ve Tütün Kontrol Eylem Planının Sigara Kullanım Üzerine Etkisinin Araştırılması", *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi* 34/2 (2020), 147-153.

⁶⁹ Potuk Bilici vd., "Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu ve Tütün Kontrol Yasasına Bakışları".

⁷⁰ *Ergenlerde Sigara İçme Arzusu, Öz-yeterlilik ve Dindarlık İlişkisi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2021).

⁷¹ "Level of Smoking Addiction and Affecting Factors in Nursing Students".

⁷² Necmettin Özerkman, "Ergenlerde Sigara İçme Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Sosyolojik Analizi", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 7/1 (2004), 77-105.

Sigaraya başlama nedenleri ile cinsiyet arasında Ki-Kare testi sonucuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($p<.001$) bulgulanmıştır. Bu sonuçlara göre sigara içme nedenlerinde cinsiyetler arasında farklılıklar vardır. Sigara içme nedenlerinin dağılım tablosunda görüldüğü üzere erkeklerde arkadaş çevre gibi sosyal faktörler öne çıkmıştır. Kadınlarda ise arkadaş çevrenin yanında yaşanan zorluk ve sıkıntılar gibi bireysel faktörler ağırlıktadır. Ayrıca sigara içen anne-baba ile arkadaş grubuna aidiyet faktörlerinde sadece erkeklerin olduğu gözlemlenmiştir. TÜİK verilerinin cinsiyet değişkenine göre sigara içme nedenlerine bakıldığında arkadaş etkisi kızlarda %30,2 ve erkeklerde %31,7; meraktan kaynaklı kadınlar %19,2 ve erkekler %25,5; özenti eseri kadınlar %20,7 ve erkekler %24,1; hiçbir nedene bağlı kalınmadan kadınlar %7,2 ve erkekler %6,0; kişisel sorunlara bağlı kadınlar %8,3 ve erkekler %5,4; aile sorunları nedeniyle kadınlar %9,5 ve erkekler %3,1 ve eğlence amaçlı sigara kullanımında kadınlar %4,8 ve erkekler %4,2 olarak ortaya çıkmıştır.⁷³ Cinsiyet değişkenine göre özellikle aile sorunları ile hiçbir nedene bağlı olmadan sigaraya başlama faktörlerinde kadınların daha yüksek skorlar elde ettikleri görülmektedir. Diğer nedenlerde ise genel olarak erkeklerin daha yüksek skorlarda olduğu öne çıkmaktadır.

Sigara içme nedenleri ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sigara içme nedenleri ile ailenin sosyoekonomik durumuna bakıldığında ortanın altı diyenlerde etrafa hava atmak ve dikkat çekmek %11,1 ve ailevi etki %11,2'dir. Ailenin sosyoekonomik durumu orta olanlarda %15,5 ile arkadaş çevre ve ortanın üstü grupta ise sadece arkadaş çevre %14,3 ve yaşanan zorluk ve sıkıntılar %7,1 etkili olmaktadır. Sigaraya başlama nedenleri ile ailenin sosyoekonomik durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($p=.038$) bulgulanmıştır. Buna göre ailesinin sosyoekonomik durumu ortanın altı olduğunu belirten bireylerde sigaraya başlama nedenleri çeşitlilik gösterirken ailesinin sosyoekonomik durumunu orta ve ortanın üstü diyenlerde arkadaş çevre ve sosyal yaşamın daha etkili olmaktadır.

Sigara içme süresi ile sigaraya karşı düşünce arasında orta düzeyde negatif yönlü ($\rho=-.344$) ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($p<.001$) bulunmuştur. Bu bulgu, sigara içme süresi uzadıkça sigaraya karşı düşüncede bir normalleştirme, olumlu tavır sergileme ve daha az olumsuz tavır sergileme hali geliştiğini göstermektedir. Başka bir ifadeyle uzun süre sigara içen bireyler, sigaranın zararları konusunda daha normalleştirici davranmaktadır. Sigara içme süresi ile sigara içme nedenleri arasında çok güçlü pozitif yönlü ($\rho=.977$) ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($p<.001$) bulgulanmıştır. Bu bulgu, sigara içme süresi uzadıkça sigaraya başlama nedenlerinin netleşmeye başladığını ve bunların çeşitlerinde de bir artış yaşandığını göstermektedir. Uzun süredir sigara içenler, sigara içme nedeni olarak sosyal ve psikolojik faktörleri öne çıkarmışlardır.

⁷³ “Türkiye Sağlık Araştırması, 2022” (01 Haziran 2023).

5. Sınırlılıklar

Bu çalışma, veri toplama aracı olarak kullanılan sorularla sınırlıdır. Bu bağlamda cinsiyet, yaş ve ailenin sosyoekonomik düzeyini ihtiva eden demografik özellikler ile sigara içme durumu, sigaraya karşı düşünce ve sigaraya başlama nedenlerinden oluşan sorularla sınırlı tutulmuştur.

Çalışmanın bir başka sınırlılığı ise Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi örneklemini özelinde yürütülmüş olmasıdır. Buna bağlı olarak çalışmanın en büyük kısıtlılığı, örneklem grubunun 285 kişiden müteşekkil olması ve bunların görüşleriyle tahdit edilmiş olmasıdır.

Öneriler

Sigaraya başlamada arkadaş ve çevre etkisi ile ailede sigara içen kişi/kişilerin varlığı etkenleri öne çıkmıştır. Sigaraya başlamada bu etkiyi kontrol altına almak üzere her yaş grubuna sigaranın zararlarıyla ilgili farkındalık düzeylerini artırıcı etkinlikler/programlar geliştirilip uygulanabilir.

Sigaranın özendirici etkisini kontrol altına almak/önlemek üzere sigara içme alanlarının izole edilmesi gibi uygulamalar hayata geçirilebilir.

Üniversite gençliğinin sosyal çevresini daha rafine hale getirecek kütüphane, kütüphaneye teşvik edici etkinlikler ve kitap kulüpleri, satranç ve masa tenisi gibi spor ve etkinlik alanları ve gezi gibi sosyal faaliyetlerin sayısı artırılarak üniversite gençliğinin buralara yönelmelerini teşvik edici uygulamalara öncelik verilebilir.

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ile Manevi Danışmanlık ve Rehberlik ofislerinin fakülte bazlı örgütlenmesi sağlanarak, öğrencilerin ders dışı zamanlarını yönetmelerine yönelik görüşmeler ve programlar hazırlanabilir.

Sigaraya başlamada etkili olan unsurlarla ilgili daha sağlıklı veriler elde etmek üzere hem örneklem sayısının yüksek olduğu hem de farklı fakültelerden öğrencilerin katılımlarının sağlandığı çalışmalar yapılabilir.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Yazar(lar) / Author(s): Muhammed Naim MİROĞLU – Ömer Faruk HABERGETİREN

Finansman / funding: Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul eder. / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça

- Abdurrahman b. Cibrîn, Abdullah b. *ed-Tedhîn mâddetuhu ve hükmuhu fi'l-İslâm*. Riyad: Müessesetü İbn Cibrîn el-Hayriyye, 1439.
- Aslan, Dilek vd. *Tütün Bağımlılığı ile Mücadele El Kitabı (Hekimler İçin)* 2010. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı, 2010.
- Aydemir, Gülsüm. “Öğrencilerin Sigaranın Sağlığa Zararı Konusundaki Bilgi Durumları ile Verilen Eğitimin Etkinliğinin Ölçülmesi”. *Türk Hemşireler Dergisi* 44/1 (1994), 19-25.
- Başer, Sevin vd. “Denizli İl Merkezinde Yaşayan Erişkinlerin Sigara İçme Özellikleri”. *Thoracic Research and Practice* 8/3 (2007), 179-184.
- Bedel, Ahmet - Ulubey, Esra. “Ergenlerde Başa Çıkma Stratejilerini Açıklamada Bilişsel Esnekliğin Rolü”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 14/55 (13 Ağustos 2015), 291-300. <https://doi.org/10.17755/esosder.91623>
- Bedir, Serap vd. “Atatürk Üniversitesi Narman Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Sigara Kullanımını Etkileyen Faktörler”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 25/2 (Ağustos 2011), 237-248.
- Beyaz, Emine - Gökçeoğlu, Sonay. “Level of Smoking Addiction and Affecting Factors in Nursing Students”. *Namık Kemal Tıp Dergisi* 10/3 (16 Eylül 2022), 325-331. <https://doi.org/10.4274/nkmj.galenos.2022.45220>
- Boran, Mustafa. “Tütün/Sigara ve Kât Gibi Zararlı Maddelerin Dini Hükmü”. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 29 (2017), 425-455.
- Boyacı, Haşım vd. “Kocaeli Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi”. *Solunum Hastalıkları Dergisi* 14/3 (2003), 169-175.
- Büyükoztürk, Şener vd. *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi, 28. Basım, 2020.
- Çaliyurt, Okan vd. “Üniversite öğrencilerinde Ramazan dönemi oruç tutma davranışının benlik saygısı, sigara ve alkol kullanımına etkileri”. *Bağımlılık Dergisi* 6/1 (2005), 3-8.
- Demircan, C. vd. “Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Çalışanlarında Sigara İçme Sıklığı ve Nedenlerinin Araştırılması”. *Deneyel ve Klinik Tıp Dergisi* 11/3 (Aralık 2009). <https://doi.org/10.5835/jecm.v11i3.533>
- Demirel, Yeltekin - Sezer, R. Erol. “Sivas bölgesi üniversite öğrencilerinde sigara kullanma sıklığı”. *Erciyes Tıp Dergisi* 27/1 (2005), 1-6.
- Doğan, Muzaffer Berna vd. “Bir Vakıf Üniversitesindeki Öğrencilerin Sigara Kullanımı, Nikotin Bağımlılık Düzeyi ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi”. *Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2/2 (25 Ağustos 2022), 455-469. <https://doi.org/10.56061/fbujohs.1137421>
- DSÖ. *DSÖ Küresel Tütün Salgını Raporu, 2008; MPOWER Paketi*. Cenevre: Dünya Sağlık Örgütü, 2008. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43818/9789241596282_tur.pdf?sequence=6
- Güven, Ömer Faruk. *Ergenlerde Sigara İçme Arzusu, Öz-yeterlik ve Dindarlık İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2021.
- Güzel, Aygül. “Tütün Bitkisi ve Farmakolojik Özellikleri; Gerçekten Şeytan Otu Mu?” *Güncel Göğüs Hastalıkları Serisi* 4/1 (2016), 22-26.
- Hâdimî, Ebû Saîd. *Berîkatü'l-Mahmûdiyye fi şerhi Tarîkatü'l-Muhammediyye fi sîret-i Ahmediyye*. 4 Cilt. İstanbul, 1326.
- İbn Abidin, Muhammed Emîn b. Ömer. *Reddül-muhtâr 'ale'd-Dürri'l-muhtâr*. 8 Cilt. Beyrut: Dâru'l-fikr, 1966.
- İhtişâmî, Ali. “Sigâr Dervâze-i Vurûd be İ'tiyâd”. *Faşlname-yi Selâmet-i İctimâ'î ve İ'tiyâd* 2/5 (1394), 87-102.
- Karadağ, Bülent vd. “Astimli Çocukların Ebeveynlerinin Sigara İçme Davranışları Üzerine Eğitimin Etkisi”. *Bağımlılık Dergisi* 2/2 (2001), 64-67.
- Karadeniz, Hayrettin - Karadirek, Gökhan. “Üniversite Öğrencilerinin Sigaraya Yönelik Dini Yasak Algılarının ve Genel Görüşlerinin İncelenmesi: Giresun Üniversitesi Örneği”. *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi* 33/33 (2021), 155-177.
- Karagöz, İsmail. *Ayet ve Hadislerin Işığında Sigara, Alkol, Uyuşturucu Zararları ve Dinî Hükmü*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1. Basım, 2019.
- Karakaş, Ahmet - Koç, Mustafa. “Stresle Başa Çıkma ve Dinî Başa Çıkma Yöntemleri Arasındaki İlişki: Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 3/3 (13 Ağustos 2014), 610-631. <https://doi.org/10.15869/itobiad.88954>
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel, 36. Basım, 2020.
- Keten, Hamit Sirri vd. “Efficacy of an education program on smoking and its hazards: Evaluation of a conference”. *Kafkas Journal of Medical Sciences* 4/1 (2014), 14-18. <https://doi.org/10.5505/kjms.2014.92486>

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİGARAYA KARŞI TUTUMLARI VE BAŞLAMA MOTİVASYONLARINDA AİLE FAKTÖRÜ

- Koca, Cansel. *Sigara Bağımlılığıyla Mücadele Sürecinde Dini Başa Çıkma Üzerine Bir Karma Desen Araştırması*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe, Yüksek Lisans, 2024. <https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11630/12654/10506042.pdf?sequence=1&isAllo wed=y>
- Kosku, Nilüfer vd. "Toraks Derneği Üyelerinin Sigara Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışları". *Toraks Dergisi* 4/3 (2003), 223-230.
- Kumar, Ranjit. *Araştırma Yöntemleri: Yeni Başlayanlar İçin Adım Adım Araştırma Rehberi*. ed. Ömay Çokluk. çev. Ömay Çokluk vd. Ankara: Edge Akademi, 3. Basım, 2011.
- Kutlu, Ruhuşen - Çivi, Selma. "Seydişehir Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinde sigara kullanma durumu ve etkileyen faktörler". *Bağımlılık Dergisi* 7/2 (2006), 71-79.
- Marakoğlu, Kamile. "Olgu Sunumu: Adolesanda Sigara Biraktırma". *Pediatric Practice and Research* 7/Ek (2019), 5-13.
- Mayda, Atilla Senih vd. "Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı Sıklığı ve Kullanmaya Başlama Nedenleri". *Duzce Medical Journal* 12/3 (Aralık 2010), 7-14.
- Muhammed b. Atık, Ahmed b. *el-Ahkâmü'l-fıkhiyye el-müteallika bi't-tedhîn*. Dârü'l-Meymân, 2013.
- Özdemir, Fatih. "Farklı Görelî Yoksunluk Seviyelerinde Başa Çıkma Stratejileri ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişki". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 11 (29 Aralık 2019), 234-245. <https://doi.org/10.18863/pgy.616916>
- Özerkman, Necmettin. "Ergenlerde Sigara İçme Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Sosyolojik Analizi". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 7/1 (2004), 77-105.
- Özyazıcı, Alparslan. *Alkollü İçkiler Sigara ve Madde Bağımlılığı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 13. Basım, 2023.
- Potuk Bilici, Begüm vd. "Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu ve Tütün Kontrol Yasasına Bakışları". *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care* 17/1 (2023), 157-167. <https://doi.org/10.21763/tjfmpe.1179544>
- Resmi Gazete. Tütün Ürünlerinin Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun, Tütün Ürünlerinin Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun (Kanun No. 22829). 4207 (07 Kasım 1996). Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4207&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye Raporu*. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı, 2010. <https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/tutun-ve-madde-bagimliliği-ile-mucadele-db/dokumanlar/Raporlar/KYTA-Turkiye-Raporu-2010-TR.pdf>
- Sağlık Bakanlığı, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. *Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye 2012*. Ankara: Sağlık, 2014. <https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/tutun-ve-madde-bagimliliği-ile-mucadele-db/dokumanlar/Raporlar/KYTA-2012-TR-25-07-2014.pdf>
- Şengezer, Tijen - Aslan, Caner. "Sigara Bağımlılığının Farmakolojik Tedavisi". *Current Addiction Research* 5/2 (2021), 35-42. <https://doi.org/https://doi.org/10.5455/car.105-1610303894>
- Tatar, Mehtap. "Sigara: Devlet Politikaları Kullanımı Etkileyebilir Mi?" *Toplum ve Hekim* 9/63 (Ekim 1994), 21-28.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. *2024-2028 Tütün Kontrolü Strateji Belgesi ve Eylem Planı*. Tütün Kontrolü Strateji Belgesi Ve Eylem Planı. T.C. Sağlık Bakanlığı, 2024. T.C. Sağlık Bakanlığı. <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/49627/0/2024-2028-tutun-kontrolu-strateji-belgesi-ve-eylem-planipdf.pdf>
- Topçu, Seda vd. "Sigaranın Çocuğa Etkileri Konusunda Ailelerin Farkındalıkları, Tutum ve Davranışları". *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care* 12/1 (19 Mart 2018), 35-42. <https://doi.org/10.21763/tjfmpe.399918>
- Tot, Şenel vd. "Mersin Üniversitesi öğrencilerinde sigara ve alkol kullanım yaygınlığı ve ilişkili özellikler". *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 3/4 (2002), 227-231.
- Türkiye İstatistik Kurumu. "Türkiye Sağlık Araştırması, 2022". 01 Haziran 2023. Erişim 28 Ağustos 2025. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Saglik-Arastirmasi-2022-49747>
- WHO. *WHO Report on the Global Tobacco Epidemic, 2025: Warning about the Dangers of Tobacco*. Geneva: World Health Organization, 2025. 978-92-4-011206-3. <https://iris.who.int/>
- Yakar, Burak vd. "Sigara İçme Durumuna Etki Eden Faktörler ve Tütün Kontrol Eylem Planının Sigara Kullanım Üzerine Etkisinin Araştırılması". *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi* 34/2 (2020), 147-153.

- Yazıcı, Hikmet - Özer, Aslıhan. “Üniversite Öğrencilerinde D Tipi Kişilik, Depresif Belirtiler ve Sigara İçme”. *Gençlik Araştırmaları Dergisi* 12/34 (Aralık 2024), 1-15.
<https://doi.org/10.52528/genclikarastirmalari.1387688>
- Yıldırım, İbrahim. “Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 13/13 (1997), 147-155.
- T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı. “Sigara içmenin dini hükmü nedir?” Erişim 25 Ağustos 2025.
<http://kurul.diyaret.gov.tr/Cevap-Ara/1387/sigara-icmenin-dini-hukmu-nedir>